

У результаті вчитель може почути різні думки:

- на таких уроках підвищується настрій;
- добре, що правильно спрямовує роботу групи вчитель;
- немає монотонного уроку, коли учень лише слухає;
- ми вчимося висловлювати свої думки...

Підіб'ємо підсумки. Чи потрібне інтерактивне навчання в сучасній початковій школі? Чи здатна така форма вирішити психолого-педагогічне завдання

Висновки. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність.

Найголовніше – інтеграція змісту і організаційних форм допомагає дітям сприймати важливі поняття, явища цілісно й водночас різнобічно.

МОСЬПАН Н. В. Технология групповой деятельности.

В статье автор рассматривает понятие “групповая учебная деятельность” как альтернативу традиционным формам обучения. Определены цель, задания, формы и преимущества работы в группе.

Ключевые слова: групповая учебная деятельность, ученики, учитель, эффективность урока.

MOS'PAN N. V. Technology of group activity.

In the article an author is consider a concept “group educational activity” as an alternative to the traditional forms of studies. Sweep certainly, task, forms and advantages of work in a group.

Keywords: group educational activity, students, teacher, efficiency of lesson.

Мукан Н. В., Барабаш О. В.
Національний університет “Львівська політехніка”

ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ УСЬОГО ЖИТТЯ ТА ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У КАНАДІ (XIX – ПЕРША ПОЛОВИНА XX СТОЛІТТЯ)

У статті вивчається історична ретроспектива розвитку освіти впродовж усього життя та освіти дорослих у XIX – першій половині XX століття. Автор аналізує науково-педагогічну літературу, яка висвітлює цю проблему, законодавство Канади щодо розвитку освіти впродовж усього життя та освіти дорослих, а також характеризує періодизацію їхнього розвитку у попередні століття.

Ключові слова: освіта впродовж усього життя, освіта дорослих, Канада, періодизація розвитку освіти впродовж усього життя та освіти дорослих.

На початку XXI століття освіті приділяється значна увага, про що свідчать численні дослідження у цій галузі, широке обговорення її

особливостей у міжнародному освітньому просторі, прийняття законів та нормативно-правових актів про її розвиток, змістове наповнення та умови реалізації в різних країнах світу. Канада є однією із тих країн, в яких розвиток освіти впродовж усього життя характеризується власною історією й освітніми традиціями, а також значним впливом міжнародних тенденцій. Однак, дослідження особливостей організації освіти впродовж усього життя на початку XXI століття було б неповним без дослідження процесу її становлення та розвою у попередні століття, а тому наше дослідження є актуальним та своєчасним.

Проблема освіти впродовж усього життя у міжнародному просторі освіти та в Україні досліджується і вітчизняними, і зарубіжними науковцями: І. Зязюн, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, О. Отич, Е. Помиткін, Л. Пуховська (філософія освіти дорослих); С. Гончаренко, О. Дубасенюк, М. Кадемія, О. Огієнко, Л. Філатова (розвиток освіти впродовж усього життя у міжнародному освітньому просторі); М. Архипова, С. Зінченко, І. Носаченко (андрагогічні засади підготовки педагогів); Н. Журавська, І. Киричок, Л. Сігаєва, Д. Щербак (історія розвитку освіти дорослих). Однак, історія розвитку освіти впродовж усього життя та освіти дорослих у Канаді ще не досліджувалась, що й зумовило вибір теми нашого дослідження. Серед зарубіжних дослідників відомі праці Р. Боше (R. Boshier), Р. Каффарелла (R. Caffarella), П. Кенді (P. Candy), Д. Флемінг (D. Fleming), П. Херст (P. Hirst), К. Кітчене (K. Kitchener) тощо.

Метою дослідження є розв'язання цієї проблеми. Завдання дослідження полягають в аналізі науково-педагогічної літератури та документів, відповідно до яких здійснювався розвиток освіти впродовж усього життя у Канаді, а також характеристика періодизації розвитку освіти впродовж усього життя й освіти дорослих у Канаді з урахуванням особливостей соціально-економічного розвитку країни.

Гіпотезою дослідження є припущення, що дослідження історичної ретроспективи розвитку освіти впродовж усього життя у Канаді забезпечить можливість глибокого розуміння її сучасного стану, особливостей організації та умов, в яких вона реалізується.

Історію навчання дорослих Канади, що сягає початку XIX століття, можна умовно поділити на кілька періодів. До 1867 р. освіту освіти впродовж усього життя Канади можна охарактеризувати як неформальну, що має ситуативний характер та реалізується в умовах волонтерських книжкових клубів, літературних і наукових товариствах, музичних, ремісничих та мистецьких асоціаціях. Інституційні форми організації освіти осіб у дорослому віці (Інститут механіки, волонтерські організації виробників сільгосппродукції) були запозичені з інших країн. Середина XIX століття характеризується заснуванням низки навчальних закладів: 1844 р. –

Канадський інститут в м. Монреаль (Institute Canadien of Montreal), 1849 р. – Королівський канадський інститут в м. Торонто (Royal Canadian Institute of Toronto), 1855 р. – започаткування вечірньої школи під керівництвом Шкільної ради м. Торонто (Toronto School Board).

Упродовж 1867–1914 рр. доросле населення країни здобуває освіту в Християнських асоціаціях молоді (Young Men's Christian Association – YMCA), інститутах механіки, сільськогосподарських товариствах тощо. У 1872 р. засновується Перша асоціація фермерів з метою захисту їхніх прав. У 1880 р. – реорганізовується вечірня школа під керівництвом Шкільної ради м. Торонто, а особлива увага приділяється вивченню технічних дисциплін. У 1889 р. Університет Квінз (Queen's University), а згодом Університети Торонто (University of Toronto) та МакГілл (University of McGill) запроваджують курси освіти для дорослих. У 1893 р. розпочинає свою діяльність Національна рада жінок (National Council of Women), поширюється діяльність різноманітних волонтерських організацій, а в 1894 р. – відкривається Інститут фермерів (Farmers' Institute). У 1895 р. засновано Клуб молодих леді (Young Ladies Club), на основі якого пізніше створено Асоціацію батьків Канади (Parents' Association of Canada). У провінції Онтаріо у 1897 р. відкрито Інститут жінок (Women's Institute), а в 1899 р. – Канадська асоціація читання (Canadian Reading Camp Association) та Франтір коледж (Frontier College).

На початку 1900-х інтенсифікується підготовка в галузі сільського господарства. У провінціях Альберта та Саскачеван відкриваються університети (University of Alberta, University of Saskatchewan), а освітні послуги пропонуються не тільки навчальними інституціями, а й урядовими структурами, наприклад, освоєння морської справи та рибальства. У 1913 р. приймається Акт про сільськогосподарське навчання (Agricultural Instruction Act), що сприяє налагодженню федерального фінансування освіти в цій галузі.

В історії розвитку освіти впродовж усього життя та освіти дорослих на Американському континенті часові межі 1920-х – кінця Другої Світової війни називають – періодом експансії та інновації [4]. Соціальне та культурне середовище Канади характеризується збільшенням темпів приросту населення, процесом урбанізації, впливом Великої депресії та війни, що своєю чергою, спричинили необхідність освіти дорослих і підготовки освітян для діяльності у цій галузі. Різноманітні соціальні, культурні форми освіти дорослих розглядалися як інструментарій розв'язання нагальних проблем суспільства.

Упродовж Першої світової війни Хакі коледж (Khaki College) пропонує навчальні курси для військових з інших країн. У 1918 р. засновується Освітня асоціація робітників (Workers' Educational Association), діяльність якої

поширюється у багатьох регіонах, а в 1919 р. приймається Акт про технічну освіту (Technical Education Act), що визначає федеральне фінансування професійної освіти та скерування федеральних коштів на її розвиток у провінції. У 1926 р. вперше на території Канади в університеті Сера Джорджа Вільямса (Sir George Williams University) започатковується повноцінне заочне навчання з подальшим отриманням диплома.

Упродовж 1930-х рр. у зв'язку із Великою депресією на федеральному та провінційному рівнях пропонуються різноманітні програми підготовки для дорослих. У 1933 р. відкривається Банф школа образотворчого мистецтва (Banff School of Fine Arts), яка функціонує й сьогодні. Канадська асоціація з дослідження освіти дорослих (Canadian association for the study of adult education), яка сьогодні об'єднує найбільші організації у цій галузі, була заснована у 1930-х рр., а в 1935 р. – її французький партнер (Société canadienne d'enseignement postscolaire), який у 1956 р. став Канадським інститутом освіти дорослих (Institut canadien d'éducation des adultes (ICEA).

Перше дослідження, проведене з метою визначення відсотка дорослого населення, що навчається, було проведене у Канаді у 1934 р., а його результати свідчать про те, що у суспільстві представлені різноманітні види навчання і велика кількість канадців приділяє освіті впродовж усього життя значну частку власного часу. Так, наприклад у провінції Онтаріо близько 75% дорослих виявили бажання навчатися, або вже навчалися.

Період 1940–1959 рр. ознаменувався початком діяльності таких відомих організацій як Асоціація об'єднаних націй (United Nations Association), Канадський інститут зі справ громадськості (Canadian Institute on Public Affairs), Канадський інститут з міжнародних справ (Canadian Institute on International Affairs), а Національна кінематографічна рада (National Film Board) отримує міжнародне визнання. Канадська рада з питань громадянства за посередництва мережі волонтерських організацій починає надавати освітні послуги іммігрантам, а в провінції Манітоба уряд розпочинає громадський проект для корінних жителів країни – північних метисів. Програми освіти дорослих, започатковані шкільними радами, набувають виняткової популярності, особливо в провінції Британська Колумбія. Загалом на території Канади під проводом федерального уряду поширюються програми просвітництва для корінного населення.

Під час Другої світової війни Канадська легіонерська освітня служба (Canadian Legion Educational Service) надає освітні послуги закордонним та канадським військовим. У 1941 р. розпочинає діяльність Національний радіофорум фермерів (National Farm Radio Forum), в 1943 р. – Громадянський форум (Citizens' Forum), а також Радіостанція CKUA у провінції Альберта, основним завданням якої була освіта населення за допомогою нового технічного пристрою (Radio Station CKUA). Упродовж

1945–1961 рр. у всіх провінціях в університетах організовуються відділення освіти дорослих, а в 1957 р. – вперше запропонована програма з подальшим захистом диплома фахівця в галузі освіти дорослих в університеті Британської Колумбії (University of British Columbia), що й ознаменувало визнання освіти дорослих як галузі наукового знання на теренах Канади. Пізніше схожі програми були представлені у таких навчальних закладах як Інститут освіти Онтаріо (Ontario Institute for Studies in Education), Університет Монреалю (Universite de Montreal), Університет Саскачевану (University of Saskatchewan) [3]. А. Лайвпрайт (A. Liveright) описує 1940–1960 рр. як період стрімкого розвитку вищої освіти дорослих та її професіоналізації, що відобразилося на структуруванні професійної підготовки педагогів для діяльності в галузі освіти дорослих в умовах канадських університетів, розвитку програм їх підготовки, інтенсифікації наукових досліджень тощо [2].

Канадські університети починають періодично пропонувати програми освіти дорослих. У 1934 р. Сер Джордж Уільямз Коледж (Sir George Williams College) запропонував програму освіти дорослих. До 1950 р. такі програми почали пропонувати й інші університети: Лавал університет (Laval University), Макдоналд Коледж (Macdonald College), Сер Джордж Уільямз Коледж (Sir George Williams College).

У 1945 р. під час проведення міжнародної конференції її учасники обговорювали проблему формування культури мирного співіснування за допомогою розвитку співпраці між націями через потенціал освіти, науки, культури задля забезпечення основних свобод, прав людини, верховенства права та рівноправності. У результаті конференції було створено ЮНЕСКО. А в 1949 р. у Данії була проведена перша конференція, присвячена освіті дорослих (CONFINTEA I), учасниками якої стали науковці та міністри освіти різних країн, що висловили погодження щодо необхідності міжнародної співпраці щодо розвитку освіти впродовж усього життя та освіти дорослих.

Серед канадських науковців, який першим у 1947 р. завершив докторську програму з освіти дорослих у Колумбійському університеті (Columbia University) (м. Нью-Йорк, США), був Дж. Кідд (J. Kidd). Він присвятив свою діяльність проблемі освіти впродовж усього життя та формуванню освіти дорослих як галузі наукових знань у Канаді. У 1950 р. очолив Канадську асоціацію освіти дорослих, а в 1961–1966 рр. – Міжнародний комітет з розвитку освіти дорослих ЮНЕСКО. У 1960 р. організував та очолив другу конференцію з проблем освіти дорослих (CONFINTEA II) у м. Монреаль, Канада.

Уперше на території Канади університетська програма освіти дорослих була запропонована у 1951 р. Коледжем освіти Онтаріо (The Ontario College of Education), а у 1957 р. такі програми вже розробили сім канадських

університетів. У 1968 р. перший франкомовний університет – Університет Монреалю (University of Montréal) запропонував програму освіти дорослих. А на початку 1970-х такі програми освіти дорослих пропонували Університет провінції Британська Колумбія (University of British Columbia – 1961 р.), Інститут освіти Онтаріо (The Ontario Institute for Studies in Education – 1965 р.), Університет Монреалю (University of Montréal – 1969 р.) представив програму на здобуття наукового ступеня доктора у галузі освіти дорослих [1].

Серед основних постатей, які відіграли важливу роль у розвитку освіти дорослих Канади варто згадати такі імена: А. Фітцпатрік (A. Fitzpatrick) – міністр провінції Нова Шотландія, що був засновником Франтір коледжу у 1918 р. та займався просвітницькою діяльністю серед робітників копалень, будівельників залізної дороги, лісорубів; Дж. Томпкінс (J. Tompkins) – католицький священник з провінції Нова Шотландія, на переконання якого освіта дорослих була єдиним способом розв'язання економічних та соціальних проблем після Першої світової війни; Г. Хенсонс (G. Hensons) – засновник відділення освіти дорослих у провінції Нова Шотландія у 1945 р., основні зусилля якого були спрямовані на освіту дорослих афро-американського походження, робітників та фермерів; В. МакНотон (V. McNaughton) легендарний соціальний активіст та просвітителька провінції Саскачеван, яка прикладала багато зусиль для розвитку співпраці, захисту прав жінок тощо; М. Коуді (M. Coady) – католицький священник у провінції Нова Шотландія; У. Томсон (W. Thomson) – перший директор освіти дорослих у провінції Саскачеван, діяльність якого була спрямована на формування політики щодо розвитку освіти дорослих тощо.

Отже, як свідчить проведене дослідження, на початку XXI століття освіта впродовж усього життя та освіта дорослих є одними із актуальних проблем сьогодення, які досліджується науковцями у різних країнах світу. У XIX – першій половині XX століття розвиток освіти впродовж усього життя та її елементу – освіти дорослих у Канаді можна поділити на кілька періодів (період до 1867 р., період 1867–1914 рр., період 1915–1939 рр., період 1940–1959 рр.), які супроводжуються заснуванням різноманітних освітніх та громадських організацій і асоціацій, основною метою діяльності яких є забезпечення соціально-економічних потреб громадян. В університетах розробляються програми підготовки педагогів для діяльності у сфері освіти дорослих.

Використана література:

1. *Grace A.* Academic adult education in Canada and the United States (1917-1970) : A chronology of their emergence and a conspectus of their development / A. Grace // *PAACE Journal of Lifelong Learning*. – 2000. – Vol. 9. – P. 65-78.
2. *Liveright A.* Adult education in colleges and universities / A. Liveright // *Handbook of adult education in the United States*. – M. Knowles; (ed.). – Washington, DC : Adult Education Association of the USA, 1960. – P. 203-217.

3. *Mauch W.* World trends in adult education research. Report on the International seminar on world trends in adult education research, Montreal, Canada, September, 1994 / W. Mauch (Ed.). – UNESCO Institute for education, Germany, Hamburg, 1999. – 282 p.
4. *Portman D.* The universities and the public : a history of higher adult education in the United States / D. Portman. – Chicago : Nelson-Hall, 1979. – 214 p.

МУКАН Н. В., БАРАБАШ Е. В. *Историческая ретроспектива развития образования на протяжении жизни и образования взрослых в Канаде (XIX – первая половина XX века).*

В статье изучается историческая ретроспектива развития образования на протяжении жизни и образования взрослых в XIX – первой половине XX века. Автор анализирует научно-педагогическую литературу, которая посвящена этой проблеме, законодательство Канады о развитии образования на протяжении жизни и образования взрослых, а также характеризует периодизацию их развития в предыдущие столетия.

Ключевые слова: образование на протяжении жизни образование взрослых, Канада, периодизация развития образования на протяжении жизни и образования взрослых.

MUKAN NATALIYA, BARABASH OLENA. *Historical retrospective review of loglife education and adult education development in Canada (the XIXth – the 1st half of the XXth century).*

In the article the historical retrospective of lifelong education and adult education development in the the XIXth – the 1st half of the XXth century has been studied. The author analyses the scientific-pedagogical literature which highlights the problem, Canadian legislation about longlife education and adult education development and characterizes the periodization of their development in the previous centuries.

Keywords: lifelong education, adult education, Canada, periodization of lifelong education and adult education development.

Носенко Т. І., Бонь О. І., Мартіросян О. І.
Інститут лідерства та соціальних наук
КМПУ імені Б. Д. Грінченка

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

На основі комплексного аналізу про розвиток професійної компетентності та творчої активності майбутніх педагогів у статті висвітлено основні вимоги до сучасних педагогічних фахівців, акцентовано увагу на основних цілях підготовки, запропонована модель професійної орієнтації в контексті модернізації сучасної вищої школи.

Ключові слова: компетентність, педагог, вимоги, сучасна вища школа, модернізація.

Педагогічна освіта в Україні наповнюється особливим смислом, виконуючи важливу роль у процесі інформатизації суспільства та сприяючи інтелектуальному розвитку особистості. Важливим завданням педагогіки та всіх суспільних дисциплін у сучасному світі є навчання молоді та майбутніх педагогічних фахівців застосувати загальноприйняті соціально-моральні норми і принципи відповідно до конкретної ситуації, застосувати свої